

DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

24. september 1998 *

I sag C-76/97,

angående en anmodning, som Bundesvergabeamt (Østrig) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Walter Tögel

mod

Niederösterreichische Gebietskrankenkasse,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 89/665/EØF af 21. december 1989 om samordning af love og administrative bestemmelser vedrørende anvendelsen af klageprocedurerne i forbindelse med indgåelse af offentlige indkøbs-samt bygge- og anlægskontrakter (EFT L 395, s. 33) og af Rådets direktiv 92/50/EØF af 18. juni 1992 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler (EFT L 209, s. 1),

har

* Processprog: tysk.

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, H. Ragnemalm, og dommerne G. F. Mancini, P. J. G. Kapteyn (refererende dommer), J. L. Murray og K. M. Ioannou,

generaladvokat: N. Fennelly
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

- Niederösterreichische Gebietskrankenkasse ved advokat Karl Preslmayr, Wien
- den østrigske regering ved kontorchef Wolf Okressek, Forbundskanslerens Kontor, som befuldmægtiget
- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Hendrik van Lier og Claudia Schmidt, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 12. februar 1998 er afgivet mundtlige indlæg af Walter Tögel ved advokatfuldmægtig Claus Casati, Wien, af Niederösterreichische Gebietskrankenkasse ved advokat Dieter Hauck, af den østrigske regering ved Michael Fruhmann, Forbundskanslerens Kontor, som befuldmægtiget, af den franske regering ved ekspeditionssekretær Philippe Lalliot, Juridisk Tjeneste, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, og af Kommissionen ved Hendrik van Lier og Claudia Schmidt,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 2. april 1998,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved kendelse af 5. december 1996, indgået til Domstolen den 20. februar 1997, har Bundesvergabeamt i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt fire præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 89/665/EØF af 21. december 1989 om samordning af love og administrative bestemmelser vedrørende anvendelsen af klageprocedurerne i forbindelse med indgåelse af offentlige indkøbs- samt bygge- og anlægskontrakter (EFT L 395, s. 33) og af Rådets direktiv 92/50/EØF af 18. juni 1992 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler (EFT L 209, s. 1).
- 2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en sag mellem Walter Tögel og Niederösterreichische Gebietskrankenkasse (den ved lov nedsatte socialforsikringsinstitution for delstaten Niederösterreich) vedrørende proceduren for indgåelse af offentlige kontrakter i forbindelse med udrykningskørsel og sygetransport.

De relevante retsfor skrifter

- 3 Det bestemmes i artikel 1, stk. 1, i direktiv 89/665, som ændret ved artikel 41 i direktiv 92/50:

»1. Medlemsstaterne træffer, for så vidt angår procedurerne for indgåelse af offentlige kontrakter, der henhører under anvendelsesområdet for direktiv 71/305/EØF, 77/62/EØF og 92/50/EØF, de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at der

effektivt og navnlig hurtigst muligt kan indgives klage over de ordregivende myndigheders beslutninger på de betingelser, der er anført i de følgende artikler, særlig artikel 2, stk. 7, med den begrundelse, at beslutningerne er i strid med fællesskabsretten vedrørende offentlige kontrakter eller de nationale regler, der omsætter denne ret.«

4 Artikel 1, stk. 2 og 3, i direktiv 89/665 er affattet således:

»2. Medlemsstaterne påser, at der mellem virksomheder, som kan gøre en skade gældende i forbindelse med en procedure for tildeling af kontrakter, ikke finder forskelsbehandling sted på grund af den sondring, der i dette direktiv foretages mellem de nationale regler, der omsætter fællesskabsretten, og de øvrige nationale regler.

3. Medlemsstaterne sikrer, at der er adgang til klageprocedurerne efter nærmere bestemmelser, som medlemsstaterne kan fastsætte, i det mindste for personer, der har eller har haft interesse i at opnå en offentlig indkøbs-, bygge- eller anlægskontrakt, og som har lidt eller vil kunne lide skade som følge af en påstået overtrædelse. Medlemsstaterne kan navnlig kræve, at en person, der ønsker at gøre brug af en sådan procedure, på forhånd har underrettet den ordregivende myndighed om den påståede overtrædelse og om, at vedkommende agter at indgive klage.«

5 Det bestemmes i artikel 2 i direktiv 89/665:

»1. Medlemsstaterne påser, at de foranstaltninger, der træffes med henblik på de i artikel 1 omhandlede klageprocedurer, omfatter de nødvendige beføjelser til:

a) hurtigst muligt og som hastesag at træffe midlertidige foranstaltninger, der har til formål at bringe den påståede overtrædelse til ophør eller hindre, at der påføres de pågældende interesser anden skade, herunder foranstaltninger med

henblik på at afbryde eller foranledige afbrydelse af den pågældende procedure for indgåelse af en offentlig kontrakt eller stille gennemførelsen af enhver beslutning, der er truffet af den ordregivende myndighed, i bero

b) at annullere eller foranledige annullering af ulovlige beslutninger, herunder at fjerne de diskriminerende tekniske, økonomiske eller finansielle specifikationer i udbudsmaterialet, i udbudsbetingelserne eller i andre dokumenter i forbindelse med den pågældende procedure for indgåelse af en kontrakt

c) at tilkende skadelidte personer skadeserstatning.

...

7. Medlemsstaterne påser, at de afgørelser, der træffes af de for klageprocedurerne ansvarlige instanser, kan gennemføres effektivt.

8. Når de instanser, der er ansvarlige for klageprocedurerne, ikke er retsinstanser, skal deres afgørelser altid begrundes skriftligt. I så fald skal der desuden træffes dispositioner til at sikre de procedurer, hvorved enhver foranstaltning, der formodes at være ulovlig, og som træffes af den kompetente myndighed i første instans, eller enhver formodet forsømmelse i udøvelsen af de beføjelser, der er tildelt denne, kan appelleres eller indbringes for en anden instans, som er en ret i henhold til traktatens artikel 177, og som er uafhængig i forhold til den ordregivende myndighed og til myndigheden i første instans.

Udnævnelsen af medlemmerne af denne uafhængige instans og udløbet af deres embedsperiode er undergivet de samme betingelser, som gælder for dommere, for

så vidt angår den myndighed, der er ansvarlig for deres udnævnelse, varigheden af deres embedsperiode og muligheden for deres afsættelse. Formanden for denne uafhængige instans skal mindst have samme juridiske og faglige kvalifikationer som en dommer. Den uafhængige instans træffer sine afgørelser efter en kontradiktorisk procedure, og disse afgørelser har på grundlag af bestemmelser, som fastsættes af hver medlemsstat, retsvirkninger med bindende kraft.«

- 6 Desuden bestemmes det i artikel 8 i direktiv 92/50, at aftaler, hvis genstand er de i bilag I A opførte tjenesteydelser, indgås i overensstemmelse med bestemmelserne i afsnit III til VI, mens det i artikel 9 bestemmes, at aftaler, hvis genstand er de i bilag I B opførte tjenesteydelser, indgås i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 14 og 16.

- 7 I artikel 10 i direktiv 92/50 bestemmes:

»Aftaler, hvis genstand samtidig er de tjenesteydelser, der er opført i bilag I A, og de tjenesteydelser, der er opført i bilag I B, indgås i overensstemmelse med bestemmelserne i afsnit III til VI, hvis værdien af de i bilag I A opførte tjenesteydelser er større end værdien af de i bilag I B opførte tjenesteydelser. I modsat fald indgås de i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 14 og 16.«

- 8 Bilag I A til direktiv 92/50 (»Tjenesteydelser i den i artikel 8 anførte betydning«) har følgende ordlyd:

»Kategori	Beskrivelse	CPC-referencenummer
1.
2.	Landtransport herunder sikkerhedstransport, kurérvirksomhed, undtagen postbesørgelse	712 (undtagen 71235) 7512, 87304
3.«

- 9 Bilag I B til direktiv 92/50 (»Tjenesteydelser i den i artikel 9 anførte betydning«) er affattet således:

»Kategori	Beskrivelse	CPC-referencenummer
...
25.	Sundheds- og socialvæsen	93
...«

- 10 I henhold til syvende betragtning til direktiv 92/50 henviser bilag I A og bilag I B til De Forenede Nationers CPC-nomenklatur (fælles vareklassifikation).

- 11 Det bestemmes i artikel 1 i Rådets forordning (EØF) nr. 3696/93 af 29. oktober 1993 om den statistiske aktivitetstilknyttede produktklassifikation (CPA) for Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EFT L 342, s. 1):

»1. Formålet med denne forordning er at indføre en aktivitetstilknyttet produktklassifikation for Fællesskabet for at sikre sammenlignelighed mellem nationale klassifikationer og EF-klassifikationer og dermed nationale statistikker og EF-statistikker.

2. ...

3. Forordningen gælder udelukkende for denne klassifikations anvendelse til statistiske formål.«

- 12 I henhold til punkt 1 i Kommissionens henstilling 96/527/EF af 30. juli 1996 om anvendelse af CPV-glossaret (Common Procurement Vocabulary) til beskrivelse af kontraktgenstanden i aftaler om offentlige indkøb (EFT L 222, s. 10) henstilles det, at de ordregivere, som er berørt af fællesskabsdirektiverne om indgåelse af offentlige kontrakter, anvender termerne og koderne i CPV-glossaret. Dette er offentliggjort i Supplement 169 til *De Europæiske Fællesskabers Tidende* for 1996.
- 13 Direktiv 89/665 er gennemført i østrigsk ret ved Bundesgesetz über die Vergabe von Aufträgen (forbundslov om offentlige indkøbsaftaler, BGBl 462/1993) herefter »BvergG«, som trådte i kraft den 1. januar 1994.
- 14 I henhold til artikel 168 i akten vedrørende vilkårene for Kongeriget Norges, Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse og tilpasningen af de traktater, der danner grundlag for Den Europæiske Union, af 24. juni 1994 (EFT C 241, s. 21) skulle direktiv 92/50 være gennemført i østrigsk ret før den 1. januar 1995. Det er ubestridt, at denne gennemførelse i national ret først fandt sted den 1. januar 1997, dvs. efter at forelæggelseskendelsen var blevet afsagt.

Tvisten i hovedsagen

- 15 I henhold til den nationale lovgivning er de østrigske sociale sikringsinstitutioner forpligtet til at godtgøre transportomkostninger i tilfælde, hvor de forsikrede og deres familiemedlemmer har brug for lægehjælp. Denne godtgørelse omfatter transportomkostningerne med den ved aftale fastlagte sats ved befordring i indlandet dels til hospitalspleje på det nærmeste hospital, henholdsvis fra dette hospital til patientens bolig, dels til ambulans behandling hos den nærmeste læge,

der er tilsluttet sygesikringen, eller nærmeste behandlingssted, som er tilsluttet sygesikringen.

- 16 I praksis sondres der ved sygetransporter i vid forstand mellem transport med lægeambulance (ledsaget af en vagtlæge), udrykningskørsel og sygetransport (ledsaget af en redder) og ambulancekørsel (uden lægeledsagelse).
- 17 Forbindelserne mellem den sociale sikringsinstitution og transportselskaberne reguleres ved privatretlige aftaler, der skal sikre, at de forsikrede og deres ydelsesberettigede familiemedlemmer i tilstrækkeligt omfang får stillet de lovfastsatte ydelser til rådighed i det aftalte omfang.
- 18 Således indgik Niederösterreichische Gebietskrankenkasse i 1984 en aftale med det østrigske Røde Kors, Landesverband für Niederösterreich og det østrigske Arbeiter-Samariter-Bund om tilvejebringelse af sygetransport på de tre ovennævnte transportområder. Denne rammeaftale tilpasses hvert år for så vidt angår satser. Leverandøren af sygetransport er kontraktligt ikke kun forpligtet til at foretage alle landevejstransporter, dvs. transporter med deltagelse af vagtlæge, udrykningskørsler og sygetransporter samt ambulancekørsler, men har ligeledes mulighed for at koordinere og benytte dobbelt- og multitransporter.
- 19 Den 1. december 1992 tildelte Bezirkshauptmannschaft Wien Umgebung (den amtskommunale forvaltning) Walter Tögel en koncession til udlejning af køretøjer, dog begrænset til udrykningskørsel og sygetransport. Da Niederösterreichische Gebietskrankenkasse havde afvist hans flere gange indgivne anmodning om indgåelse af en direkte afregningsaftale for sygetransport og udrykningskørsel med den begrundelse, at der med de to bestående aftaler allerede var tilstrækkelig kapacitet, indgav han den 22. august 1996 en begæring til Bundesvergabeamt om iværksæt-

telse af en klageprocedure og nedlagde påstand om, at Bundesvergabeamt fastslog, at det foreliggende udbud var en tjenesteydelse ifølge bilag I A til direktiv 92/50, og at der således skulle gennemføres en offentlig udbudsprocedure.

20 Under disse omstændigheder har Bundesvergabeamt udsat sagen og forelagt Domstolen følgende spørgsmål:

- »1) Kan der af artikel 1, stk. 1 og 2, samt af artikel 2, stk. 1, eller af andre bestemmelser i Rådets direktiv 89/665/EØF — om samordning af love og administrative bestemmelser vedrørende anvendelsen af klageprocedurerne i forbindelse med indgåelse af offentlige indkøbs- samt bygge- og anlægskontrakter — udledes et individuelt krav på gennemførelse af en klageprocedure for en myndighed eller en retsinstans, der opfylder betingelserne i artikel 2, stk. 8, i direktiv 89/665/EØF, som er så tilstrækkelig bestemt og konkret, at en borger med føje kan påberåbe sig kravet over for en medlemsstat under en procedure, såfremt medlemsstaten ikke har gennemført det pågældende direktiv?

- 2) Skal en national ret med Bundesvergabeamt's kompetence, når den gennemfører en klageprocedure, hvorunder en borger ifølge artikel 41 i direktiv 92/50/EØF, sammenholdt med direktiv 89/665/EØF, antages at have et retskrav på gennemførelse af en klageprocedure, lade nationale bestemmelser som § 91, stk. 2 og 3, i Bundesvergabegesetz, hvorefter Bundesvergabeamt alene har kompetence til at efterprøve overtrædelser af Bundesvergabegesetz og de i denne sammenhæng udstedte bekendtgørelser, ude af betragtning, og gennemføre en klageprocedure efter fjerde del i Bundesvergabegesetz, idet de ovennævnte bestemmelser forhindrer, at der gennemføres en klageprocedure efter Bundesvergabegesetz i forbindelse med indgåelse af tjenesteydelsesaftaler?

- 3) a) Skal de i hovedsagen omhandlede ydelser (under hensyn til artikel 10 i direktiv 92/50/EØF) betegnes som tjenesteydelser som omhandlet i bilag I

A til direktiv 92/50/EØF, kategori 2 (landtransport), hvorefter aftaler om sådanne ydelser skal udbydes efter reglerne i direktivets afsnit III og IV, eller skal de betegnes som tjenesteydelser som omhandlet i bilag I B til direktiv 92/50/EØF (sundheds- og socialvæsen), hvorefter aftaler om sådanne ydelser skal udbydes efter artikel 13 og 14, eller er de nævnte ydelser overhovedet ikke omfattet af anvendelsesområdet for direktiv 92/50/EØF?

- 3) b) Opfylder bestemmelserne i artikel 1-7 i direktiv 92/50/EØF de betingelser for umiddelbar anvendelse af et fællesskabsretligt direktiv, der er anført i præmis 12 i van Duyn-dommen af 14. december 1974, således at tjenesteydelserne i direktivets bilag I B udbydes efter den deri anførte procedure, eller er de bestemmelser i direktivet, der er relevante for de i bilag I A nævnte tjenesteydelser, udformet på en sådan måde, at de opfylder de i ovennævnte dom anførte betingelser?
- 4) Medfører EF-traktatens artikel 5 eller andre bestemmelser heri, henholdsvis bestemmelserne i direktiv 92/50/EØF en forpligtelse for en medlemsstat til at gribe ind i bestående retsforhold, der er indgået på ubestemt tid eller for flere år, og som ikke er i overensstemmelse med det nævnte direktiv?«

Det første og det andet spørgsmål

- 21 Med det første og det andet spørgsmål, som bør besvares samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 1, stk. 1 og 2, artikel 2, stk. 1, eller andre bestemmelser i direktiv 89/665 skal fortolkes således, at de instanser, som af medlemsstaterne er oprettet til at behandle klagesager vedrørende fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige indkøbs-samt bygge- og anlægskon-

trakter, som indført ved artikel 2, stk. 8, i direktiv 89/665, ved manglende gennemførelse af direktiv 92/50 ved udløbet af den herfor fastsatte frist også kan behandle klager vedrørende fremgangsmåder for indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler.

- 22 Det bemærkes for det første, at Domstolen i dommen af 17. september 1997 (sag C-54/96, Dorsch Consult, Sml. I, s. 4961, præmis 40) udtalte, at medlemsstaterne er forpligtet til i den nationale retsorden at fastlægge, hvilke domstole der er kompetente i tvister, der vedrører borgernes rettigheder, der følger af fællesskabsretten, idet det herved er forudsat, at medlemsstaterne er forpligtet til konkret at sikre, at disse rettigheder effektivt beskyttes. På baggrund heraf tilkommer det ikke Domstolen at medvirke ved afgørelsen af de kompetencespørgsmål, som den nærmere afgrænsning af visse retspositioner, der hviler på fællesskabsretten, nationalretligt kan give anledning til.
- 23 I samme doms præmis 41 fastslog Domstolen endvidere, at artikel 41 i direktiv 92/50 ganske vist pålægger medlemsstaterne at træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at der effektivt kan indgives klage vedrørende offentlige tjenesteydelsesaftaler, men bestemmelsen angiver ikke, hvem de kompetente nationale instanser er, ligesom den ikke angiver, at det skal være de samme instanser som dem, medlemsstaterne har oprettet vedrørende offentlige indkøbs- samt bygge- og anlægskontrakter.
- 24 Det er imidlertid ubestridt, at direktiv 92/50, på det tidspunkt, hvor Walter Tögel indgav klage for Bundesvergabeamt, dvs. den 22. august 1996, endnu ikke var blevet gennemført i østrigsk ret. Gennemførelsesloven trådte således først i kraft den 1. januar 1997.
- 25 Under sådanne omstændigheder påpegede Domstolen i præmis 43 i dommen i sagen Dorsch Consult, at den pligt for medlemsstaterne, der følger af et direktiv, til at virkeliggøre dets mål, og pligten i medfør af EF-traktatens artikel 5 til at træffe alle almindelige eller særlige foranstaltninger til at sikre opfyldelsen af denne pligt, påhviler alle myndighederne i medlemsstaterne, herunder også domstolene inden

for deres kompetence. Heraf udledte Domstolen, at den nationale domstol ved anvendelsen af nationale retsfor skrifter, hvad enten de er ældre eller yngre end direktivet, er forpligtet til, i videst muligt omfang, at fortolke dem i lyset af direktivets ordlyd og formål og at fremkalde det med direktivet tilsigtede resultat, og således handle i overensstemmelse med EF-traktatens artikel 189, stk. 3 (jf. dom af 13.11.1990, sag C-106/89, *Marleasing*, Sml. I, s. 4135, præmis 8, af 16.12.1993, sag C-334/92, *Wagner Miret*, Sml. I, s. 6911, præmis 20, og af 14.7.1994, sag C-91/92, *Faccini Dori*, Sml. I, s. 3325, præmis 26).

- 26 I dommens præmis 44 udtalte Domstolen desuden, at spørgsmålet om udpegelse af et organ, der har kompetence til at behandle klager vedrørende offentlige tjenesteydelsesaftaler, har betydning, selv om direktiv 92/50 ikke er gennemført. I tilfælde, hvor en medlemsstat har undladt at træffe de nødvendige gennemførelsesforanstaltninger eller har truffet foranstaltninger, som ikke er i overensstemmelse med et direktiv, har Domstolen nemlig på visse betingelser anerkendt, at borgerne for domstolene kan gøre et direktiv gældende over for en medlemsstat, som ikke har efterkommet direktivet. Selv om denne mindstegaranti ikke kan berettige en medlemsstat til at undlade rettidigt at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at gennemføre hvert direktivs mål (jf. navnlig dom af 2.5.1996, sag C-253/95, *Kommissionen mod Tyskland*, Sml. I, s. 2423, præmis 13), kan garantien dog tildele borgerne ret til at påberåbe sig direktiv 92/50's materielle bestemmelser over for en medlemsstat.
- 27 Endelig udtalte Domstolen i præmis 45 i dommen i sagen *Dorsch Consult*, at såfremt nationale regler ikke kan fortolkes som værende i overensstemmelse med direktiv 92/50, kan de berørte retssubjekter ifølge de relevante procedurer i national ret rejse krav om erstatning for skade, der er lidt som følge af den manglende gennemførelse af direktivet inden for den fastsatte frist (jf. navnlig dom af 8.10.1996, forenede sager C-178/94, C-179/94, C-188/94, C-189/94 og C-190/94, *Dillenkofer m.fl.*, Sml. I, s. 4845).
- 28 Det første og det andet spørgsmål skal derfor besvares med, at hverken artikel 1, stk. 1 og 2, artikel 2, stk. 1, eller andre bestemmelser i direktiv 89/665 kan fortolkes således, at de instanser, som af medlemsstaterne er oprettet til at behandle klage-

sager vedrørende fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige indkøbs-samt bygge- og anlægskontrakter, som indført ved artikel 2, stk. 8, i direktiv 89/665, ved manglende gennemførelse af direktiv 92/50 ved udløbet af den herfor fastsatte frist også kan behandle klager vedrørende fremgangsmåder for indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler. Imidlertid følger det af kravet om, at national ret skal fortolkes i overensstemmelse med direktiv 92/50, og af kravet om en effektiv beskyttelse af borgernes rettigheder, at den nationale domstol skal bedømme, om de relevante regler i national ret giver mulighed for at indrømme borgerne en klageadgang i sager vedrørende indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler. Under omstændigheder som de i denne sag foreliggende har den nationale domstol navnlig pligt til at bedømme, om den nævnte klageadgang kan udøves for de samme instanser som dem, der er oprettet for sager vedrørende indgåelse af offentlige indkøbs-samt bygge- og anlægskontrakter.

Det tredje spørgsmål

Det tredje spørgsmåls første led

- 29 Med tredje spørgsmåls første led spørger den nationale ret, om udrykningskørsel og sygetransport ledsaget af en redder, som den i hovedsagen omhandlede, henhører under bilag I A eller under bilag I B til direktiv 92/50, som direktivets artikel 10 henviser til.
- 30 Med hensyn til udpegningen af de tjenesteydelser, som er genstand for de af direktiv 92/50 omfattede aftaler, henviser dette direktivs artikel 8 og 9 henholdsvis til bilag I A og bilag I B til direktivet. I den forbindelse henviser både bilag I A og bilag I B til direktiv 92/50 til CPC-nomenklaturen.

- 31 Det følger af ordlyden af artikel 10 i direktiv 92/50, at aftaler, hvis genstand samtidig er de tjenesteydelser, der er opført i bilag I A, og de tjenesteydelser, der er opført i bilag I B, indgås i overensstemmelse med bestemmelserne i afsnit III til VI, hvis værdien af de i bilag I A opførte tjenesteydelser er større end værdien af de i bilag I B opførte tjenesteydelser. I modsat fald indgås de i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 14 og 16.
- 32 Ifølge Niederösterreichische Gebietskrankenkasse er de pågældende tjenesteydelser dem, der er opført i bilag I B, under kategori 25 (»Sundheds- og socialvæsen«). I den forbindelse henholder den sig til CPV-glossarets afdeling 85, hvori der under »sundhedsvæsen og sociale foranstaltninger« er angivet »ambulancetjeneste«.
- 33 Det er den østrigske regerings opfattelse, at hverken CPC-, CPA- eller CPV-nomenklaturen danner grundlag for at indplacere tjenesteydelserne under én af de kategorier, som er angivet i bilag I A eller bilag I B.
- 34 Ifølge Kommissionen følger det imidlertid af CPC-, CPV- og CPA-nomenklaturen, at de pågældende tjenesteydelser skal rubriceres under de tjenesteydelser, der både er opregnet i bilag I A under kategori 2 (»Landtransport«) og i bilag I B under kategori 25 (»Sundheds- og socialvæsen«).
- 35 I denne forbindelse bemærkes, at det følger af artikel 1, stk. 3, i forordning nr. 3696/93, at den i CPA opregnede klassifikation skal anvendes til statistiske formål, og at CPV-glossaret, ifølge punkt 1 i henstilling 96/527, alene er bestemt til udfærdigelsen af bekendtgørelser og andre meddelelser, som offentliggøres på området for indgåelse af offentlige udbud.

- 36 Det følger heraf, at udpegningerne af de tjenesteydelser, som er opregnet i kategori 2 i bilag I A og i kategori 25 i bilag I B, hverken kan fortolkes i lyset af CPA eller af CPV.
- 37 Som generaladvokaten har anført i punkt 32 i forslaget til afgørelse, følger det af syvende betragtning til direktiv 92/50, at den i bilag I A og I B til dette direktiv indeholdte henvisning til CPC-nomenklaturen er bindende.
- 38 Endvidere bemærkes, som generaladvokaten nærmere har anført i punkt 36-48 i forslaget til afgørelse, at den globale indfaldsvinkel, som den franske regering påberåbte sig under retsmødet, og som består i at rubricere enhver tjenesteydelse i sin helhed, enten under bilag I A eller under bilag I B, alt efter, om der foreligger lægeledsagelse eller ej, ikke afspejler bilagens klare sondring mellem transporttjeneste og ambulancekørsel med lægeledsagelse.
- 39 På denne baggrund bemærkes, at referencenummeret CPC 93, som findes i kategori 25 («Sundheds- og socialvæsen») i bilag I B, klart angiver, at denne kategori udelukkende vedrører de lægelige aspekter af sundhedsvæsenet, som er genstand for et offentligt udbud, som det i hovedsagen omhandlede, med undtagelse af de dele af transporten, som henhører under kategori 2 («Landtransport»), som har referencenummeret CPC 712.
- 40 Det tredje spørgsmåls første led skal derfor besvares med, at udrykningskørsel og sygetransport ledsaget af en redder både henhører under bilag I A, kategori 2, og under bilag I B, kategori 25, til direktiv 92/50, således at en aftale, som vedrører sådanne tjenesteydelser, er omfattet af artikel 10 i direktiv 92/50.

Det tredje spørgsmåls andet led

- 41 Med det tredje spørgsmåls andet led ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om borgerne kan påberåbe sig bestemmelserne i afsnit I-VI i direktiv 92/50 for de nationale domstole.
- 42 Det bemærkes, at ifølge Domstolens faste praksis (jf. dom af 20.9.1988, sag 31/87, Beentjes, Sml. s. 4635, præmis 40) kan borgerne, i alle de tilfælde, hvor bestemmelser i et direktiv ud fra et indholdsmæssigt synspunkt fremstår som ubetingede og tilstrækkeligt præcise, påberåbe sig dem over for staten, enten når denne ikke rettidigt har gennemført direktivet i national ret, eller når den ikke har gennemført det korrekt.
- 43 Det skal derfor undersøges, om de pågældende bestemmelser i direktiv 92/50 ud fra et indholdsmæssigt synspunkt fremstår som ubetingede og tilstrækkeligt præcise til, at de kan påberåbes af en borger over for staten.
- 44 Det bemærkes for det første, at bestemmelserne i afsnit I vedrørende direktivets saglige og personelle anvendelsesområde og i afsnit II om de procedurer, der finder anvendelse på aftaler, hvis genstand er de i bilag I A og I B opførte tjenesteydelser, er ubetingede og tilstrækkeligt præcise til, at de kan påberåbes for en national domstol.
- 45 I henhold til artikel 8, 9 og 10, som er indeholdt i afsnit II, er de ordregivende myndigheder forpligtet til nøjagtigt og uforbeholdent at indgå offentlige tjenesteydelsesaftaler i henhold til nationale procedurer, som er i overensstemmelse med bestemmelserne i afsnit III-VI for så vidt angår de tjenesteydelser, som fuldt ud

eller hovedsageligt henhører under bilag I A, og i artikel 14 og 16 for så vidt angår de tjenesteydelser, som fuldstændigt eller hovedsageligt henhører under bilag I B. Artikel 14 udgør afsnit IV, hvorimod artikel 16 er indeholdt i afsnit V.

- 46 Som generaladvokaten har anført i punkt 57 i forslaget til afgørelse, er de detaljerede bestemmelser i direktivets afsnit III-VI, som vedrører valg af udbudsprocedure, regler for projektkonkurrencer, fælles regler på det tekniske område og for offentliggørelse, samt dem, der vedrører kriterier for deltagelse, valg og for tildeling, bortset fra de undtagelser og nuancer, der følger af deres ordlyd, ubetingede og tilstrækkeligt klare og præcise til, at de kan påberåbes af tjenesteyderne for de nationale domstole.
- 47 Det tredje spørgsmåls andet led skal derfor besvares med, at borgerne kan påberåbe sig bestemmelserne i afsnit I og II i direktiv 92/50 direkte for de nationale domstole. For så vidt angår bestemmelserne i afsnit III-VI kan disse ligeledes påberåbes af en borger for en national domstol, i det omfang det følger af gennemgangen af hver enkelt bestemmelses ordlyd, at de er ubetingede og tilstrækkeligt klare og præcise.

Det fjerde spørgsmål

- 48 Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om det følger af artikel 5 eller af andre bestemmelser i EF-traktaten eller af direktiv 92/50, at en medlemsstat er forpligtet til at gribe ind i bestående retsforhold, som er indgået på ubestemt tid eller for flere år på en måde, som ikke er i overensstemmelse med det nævnte direktiv.

- 49 Eftersom direktivet på det tidspunkt, hvor forelæggelseskendelsen blev afsagt, endnu ikke var gennemført i østrigsk ret, kan spørgsmålet ikke i den foreliggende sag vedrøre den østrigske lovgivers forpligtelse til at gribe ind på området.
- 50 Det fjerde spørgsmål skal derfor forstås således, at den forelæggende ret ønsker oplyst, om fællesskabsretten pålægger en medlemsstats ordregivende myndighed, på opfordring fra en borger, at gribe ind i bestående retsforhold, som er indgået på ubestemt tid eller for flere år på en måde, som ikke er i overensstemmelse med direktiv 92/50.
- 51 Det bemærkes, at ifølge fast praksis kan et direktivs bestemmelser, som er ubetingede og tilstrækkeligt præcise, påberåbes af de berørte parter under en sag for en national domstol over for enhver offentlig myndighed, som er forpligtet til at anvende de ved lov eller administrativt fastsatte bestemmelser i national ret, der ikke er i overensstemmelse med direktivet, når den pågældende medlemsstat endnu ikke har gennemført dette direktiv i sin nationale retsorden.
- 52 Det følger heraf, at en borger kan påberåbe sig bestemmelserne i direktiv 92/50 for en national domstol, i det omfang de er ubetingede og tilstrækkeligt præcise, når en ordregivende myndighed i en medlemsstat har indgået en offentlig tjenesteydelsesaftale i strid med disse bestemmelser, dog på betingelse af, at denne indgåelse har fundet sted efter udløbet af den i dette direktiv fastsatte gennemførelsesfrist.
- 53 Det fremgår imidlertid af sagen, at de i hovedsagen omhandlede rammeaftaler blev indgået i 1984, dvs. endog før direktiv 92/50 blev udstedt.

- 54 Det fjerde spørgsmål skal derfor besvares med, at fællesskabsretten ikke pålægger en medlemsstats ordregivende myndighed, på opfordring fra en borger, at gribe ind i bestående retsforhold, som er indgået på ubestemt tid eller for flere år, når disse retsforhold er påbegyndt inden udløbet af fristen for gennemførelse af direktiv 92/50.

Sagens omkostninger

- 55 De udgifter, der er afholdt af den østrigske regering, af den franske regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Bundesvergabeamt ved kendelse af 5. december 1996, for ret:

- 1) Hverken artikel 1, stk. 1 og 2, artikel 2, stk. 1, eller andre bestemmelser i Rådets direktiv 89/665/EØF af 21. december 1989 om samordning af love og administrative bestemmelser vedrørende anvendelsen af klageprocedurerne i forbindelse med indgåelse af offentlige indkøbs- samt bygge- og anlægskontrakter kan fortolkes således, at de instanser, som af medlemsstaterne er

oprettet til at behandle klagesager vedrørende fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige indkøbs-samt bygge- og anlægskontrakter, som indført ved artikel 2, stk. 8, i direktiv 89/665, ved manglende gennemførelse af Rådets direktiv 92/50/EØF af 18. juni 1992 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler ved udløbet af den herfor fastsatte frist også kan behandle klager vedrørende fremgangsmåder for indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler. Imidlertid følger det af kravet om, at national ret skal fortolkes i overensstemmelse med direktiv 92/50, og af kravet om en effektiv beskyttelse af borgernes rettigheder, at den nationale domstol skal bedømme, om de relevante regler i national ret giver mulighed for at indrømme borgerne en klageadgang i sager vedrørende indgåelse af offentlige tjenesteydelsesaftaler. Under omstændigheder som de i denne sag foreliggende har den nationale domstol navnlig pligt til at bedømme, om den nævnte klageadgang kan udøves for de samme instanser som dem, der er oprettet for sager vedrørende indgåelse af offentlige indkøbs-samt bygge- og anlægskontrakter.

- 2) Udrykningskørsel og sygetransport ledsaget af en redder henhører både under bilag I A, kategori 2, og under bilag I B, kategori 25, til direktiv 92/50, således at en aftale, som vedrører sådanne tjenesteydelser, er omfattet af artikel 10 i dette direktiv.

- 3) Borgerne kan påberåbe sig bestemmelserne i afsnit I og II i direktiv 92/50 direkte for de nationale domstole. For så vidt angår bestemmelserne i afsnit III-VI kan disse ligeledes påberåbes af en borger for en national domstol, i det omfang det følger af gennemgangen af hver enkelt bestemmelses ordlyd, at de er ubetingede og tilstrækkeligt klare og præcise.

- 4) Fællesskabsretten pålægger ikke en medlemsstats ordregivende myndighed, på opfordring fra en borger, at gribe ind i bestående retsforhold, som er

TOGEL

indgået på ubestemt tid eller for flere år, når disse retsforhold er påbegyndt inden udløbet af fristen for gennemførelse af direktiv 92/50.

Ragnemalm

Mancini

Kapteyn

Murray

Ioannou

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 24. september 1998.

R. Grass

H. Ragnemalm

Justitssekretær

Formand for Sjette Afdeling